

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Шевчук Олександр Русланович

УДК [351:378:796.011.3](477)

**МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
Й СПОРТУ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник: доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений працівник освіти України
ДОМБРОВСЬКА Світлана Миколаївна,
Національний університет цивільного захисту України,
начальник навчально-науково-виробничого центру.

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, доцент
ПАРУБЧАК Іван Орестович,
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування;

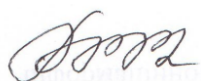
кандидат наук з державного управління
РИБЧИЧ Іван Євстахійович,
Львівський державний університет фізичної культури
ім. І. Боберського,
старший викладач кафедри спортивної медицини,
здоров'я людини.

Захист відбудеться «27» вересня 2019 року о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, ауд. 3 (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «27» серпня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.Л. Помаза-Пономаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Початок ХХІ століття характеризується посиленням процесів глобалізації. Ця загальносвітова тенденція вплинула на вибір стратегії розвитку економіки й соціальної сфери України, що визнає необхідність активізації людського фактора й таких його компонентів, як рівень освіченості суспільства, стан здоров'я громадян і їх активне довголіття. У світлі змін, що відбуваються в країні, усі галузі соціальної сфери, у тому числі фізична культура й спорт, перебувають у стадії трансформації. Тому сучасна стратегія соціальної політики держави націлена на вирішення демографічних проблем і передбачає стабілізацію народжуваності й зміцнення родини, а також поліпшення стану здоров'я населення, збільшення тривалості життя.

Державне регулювання розвитком сфери фізичної культури й спорту, будучи однією з галузей соціальної сфери, виступає важливим інструментом у реалізації завдань соціальної політики держави. Разом з тим, максимальному використанню потенціалу фізичної культури й спорту для підвищення якості життя українців перешкоджають такі фактори, як відсутність системності в державному управлінні; нечітке визначення його пріоритетів; недостатній рівень бюджетного фінансування; відсутність стимулюючих механізмів для приватних структур, що інвестують у розвиток зазначеної галузі; правова неформальність взаємин між державою й недержавними суб'єктами господарської діяльності тощо. Втрата системного регулювання галуззю як цілісною системою зумовила зниження обсягу фізкультурно-спортивних послуг, які надаються населенню, що, у свою чергу, не сприяло забезпеченню оздоровлення нації.

Актуальність проблем у досліджуваній сфері обумовлена внутрішньогалузевими характеристиками й особливостями розвитку державного регулювання фізичної культури й спорту. Значна кількість цих проблем є типовими для економіки країни в цілому, включаючи такі суміжні для фізичної культури й спорту галузі соціальної сфери, як освіта, охорона здоров'я, культура та соціальне забезпечення. Серед особливостей, що впливають на характер економічних відносин у сфері державного регулювання фізичною культурою й спортом, виділяють такі: різноманіття форм діяльності та структур управління, а також відносин підпорядкованості й взаємодії, обумовлених множинністю видів спорту, спортивних і фізкультурних досягнень, типів і видів змагань. Множинність спортивних заходів загальноукраїнського й міжнародного рівня також належить до них.

Значимість державного регулювання фізичної культури й спорту для досягнення цілей соціальної політики сформульована в низці програмних документів державного рівня, що визнають потенціал галузі найменш витратним і найбільш ефективним засобом морального й фізичного розвитку суспільства. Разом з тим, економічний блок загально державної концепції розвитку галузі дотепер чітко не сформульований, що ускладнює ефективне функціонування кожного з елементів системи. У цих умовах наукове

обґрунтування економічних і правових механізмів розвитку державного регулювання фізичної культури й спорту, дослідження наукових праць щодо теорії державного регулювання розвитку суспільних відносин у цілому й фізичної культури й спорту зокрема є надзвичайно актуальним.

Науково-теоретичні, методологічні, структурно-функціональні, організаційно-змістові, нормативно-правові основи функціонування та концептуальні засади вдосконалення системи державного регулювання в Україні розкриті в наукових працях провідних учених В. Авер'янова, В. Бакуменка, С. Домбровської, Д. Карамишева, В. Коврегін, В. Князева, О. Кулинич, І. Лопушинського, В. Огаренка, В. Садкового, В. Сиченка, М. Латиніна, С. Майстра, В. Олуйка, І. Парубчака, В. Шведун та ін.

Питання досягнення збалансованої та оптимальної організаційної структури системи державного регулювання фізичної культури і спорту, механізми та теоретико-методологічні основи державного регулювання галузю фізичної культури і спорту розглядали такі вчені, як С. Вавренюк, І. Гасюк, М. Олійник, І. Рибчич, Б. Сіренко, Р. Сіренко, В. Платонов, Ю. Шкретій та ін.

Однак сучасними авторами не розглянуті проблеми й напрямки розвитку фізичної культури й спорту й удосконалення системи державного регулювання ними, не охоплюється увесь комплекс складних організаційно-правових і фінансово-економічних механізмів державного регулювання галузі. Не знайшли висвітлення питання, що вимагають системного аналізу особливостей системи державного регулювання діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху і, як наслідок, обґрунтування нової структури органів і механізмів державного регулювання галузю з урахуванням ролі громадських організацій в управлінні спортом в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розробляється навчально-науково-виробничим центром Національного університету цивільного захисту України. Конкретно дисертантом проаналізовано заходи формування й оптимізації системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту.

Мета і завдання роботи. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні.

Досягнення визначеної мети зумовило необхідність вирішення таких завдань:

- проаналізувати принципи та сутність державного регулювання фізичної культури й спорту;
- дослідити особливості формування підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту в зарубіжних країнах;
- оцінити фінансовий механізм державного регулювання фінансування

фізичної культури й спорту;

- здійснити аналіз організаційно-правового механізму державного регулювання фізичної культури й спорту;

- окреслити механізми активізації державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні;

- обґрунтувати та розробити стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту;

- визначити напрями вдосконалення та розвитку системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту в Україні.

Об'єкт дослідження – державне регулювання фізичної культури й спорту.

Предмет дослідження – механізми державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні.

Методи дослідження. Методологічною базою дослідження є сучасні теоретичні розробки вітчизняних і зарубіжних учених з проблем державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні, які розглядають крізь призму взаємозв'язки та єдності теорії і практики, змісту та форми, загального, особливого й одиничного.

З метою комплексного, всебічного дослідження системи державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні, визначення її організаційної структури, функцій і методів, функціональних взаємозв'язків між окремими її елементами, особливостей взаємодії між ними та середовищем оточення, установлення суттєвих ознак процесу кількісного та якісного розвитку сфери фізичної культури й спорту в роботі використано системний, структурно-функціональний, діалектичний, ситуаційний, нормативний та кількісний підходи.

Крім того, застосовувалися методи індукції, дедукції, абстрагування, узагальнення, аналізу і синтезу для теоретичного узагальнення й формулювання мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження, а також удосконалення його категорійно-понятійного апарату. За допомогою формально-логічних методів досліджено сутність державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні.

Використано специфічні методи дослідження систем управління, а саме: метод дослідження документів, Інтернет-ресурсів, які були спрямовані на визначення специфіки об'єкта дослідження, його предмета і завдань, оцінку стану системи управління за напрямками її діяльності.

Математико-статистичні методи використовувалися з метою достовірного визначення рівня інформаційного, кадрового, матеріально-технічного забезпечення галузі, а методи математичного моделювання й формально-прогностичний метод – для опису окремих складових моделі прогнозування та оцінювання якісного стану галузі в процесі застосування програмно-цільового підходу до її розвитку.

Інформаційну й емпіричну базу дослідження становили Конституція України, закони та інші нормативно-правові акти України, монографії з

досліджуваної проблеми, публікації в наукових періодичних виданнях, переважно фахових, матеріали офіційних сайтів органів державної влади України та провідних країн світу, органів місцевого самоврядування, неурядових організацій, довідкові й статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у вирішенні наукового завдання щодо розвитку теоретичних засад та обґрунтування науково-прикладних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні.

Найсуттєвіші результати дисертаційного дослідження, які містять наукову новизну, полягають у тому, що:

уперше:

– обґрунтовано та розроблено стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту, що враховують сучасні шляхи лібералізації економіки й соціальної сфери, а також передбачають необхідність розширення взаємодії різних суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності (комерційних і некомерційних) з одночасним посиленням державного регулювання в цій сфері з метою підвищення якості фізкультурно-спортивних послуг населенню й розвитку спорту вищих досягнень, розширення прав і відповідальності всіх суб'єктів фізкультурно-спортивного руху за кінцеві результати діяльності;

удосконалено:

– формування сучасних підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту на основі порівняльного аналізу закордонних і вітчизняних теорій управління, визначення сукупності цілей адміністративної реформи й соціально-економічної політики сучасної України, а також державно-управлінських принципів і напрямів розвитку фізичної культури й спорту в умовах диверсифікованості регулюючого впливу нашої держави на соціально-економічні процеси;

– підходи й методи бюджетного фінансування державного й недержавного секторів фізичної культури й спорту з метою вдосконалення фінансового механізму галузі через урахування комплексу пропозицій, що засновані на фінансових взаєминах між учасниками фізкультурно-спортивного руху, ідеях бюджетування витрат за результатами виконання державного замовлення та системі критеріїв для вибору потенційних виконавців незалежно від форм власності;

дістали подальшого розвитку:

– комплекс пропозицій з удосконалення організаційно-правового механізму державного регулювання діяльності суб'єктів сфери фізкультурно-спортивного руху з метою підвищення якості послуг, що надаються населенню в цій сфері, і розвитку спорту вищих досягнень;

– методичні засади формування законодавчої, нормативно-правової бази та механізми реалізації державного регулювання фізичної культури і спорту, що забезпечують активізацію державного регулювання в цій сфері на основі використання, зокрема, принципів Balanced Scorecard (системи збалансованих показників), необхідних для побудови оновленої системи регулювання фізичної

культури й спорту в Україні;

– обґрунтування дефініції «державне регулювання у сфері фізичної культури й спорту», а також структурування понятійного апарату і системи базових критеріїв класифікації суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності, що дозволяє систематизувати їхнє різноманіття за умови використання в якості опорного поняття визначення ефективності фізичної культури й спорту як оціночної категорії в соціальній сфері держави.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення й висновки дисертації можуть використовуватися фахівцями під час написання підручників і навчальних посібників, створення навчально-методичної літератури, а також у роботі органів державної влади та в процесі державного регулювання міжнародної діяльності закладів вищої освіти.

Теоретичні положення та наукові результати дослідження роботи використовуються в навчальному процесі Національного університету цивільного захисту України під час викладання навчальних дисциплін «Управління соціальним і гуманітарним розвитком» і «Державна політика: аналіз та механізми впровадження» для магістрів спеціальності «Публічне управління та адміністрування», а також у навчальному процесі кафедри фізичної підготовки при підготовці методичних матеріалі (Акт впровадження № 5 від 15.05.2019 р.).

Пропозиції автора дисертаційного дослідження щодо розробки сучасних підходів до бюджетного фінансування державного й недержавного секторів фізичної культури й спорту, були використані Департаментом освіти і науки Вінницької обласної державної адміністрації (Довідка про впровадження № 01-21/1377 від 04.06.2019 р.) і Управлінням фізичної культури та спорту Вінницької обласної державної адміністрації при формуванні програми оптимізації у сфері фізичної культури й спорту (Довідка про впровадження № 01-17/1425 від 17.05.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Теоретичні обґрунтування, практичні рекомендації, висновки, пропозиції та рекомендації, у тому числі й ті, що характеризують наукову новизну, мету й завдання, методичні підходи до їх вирішення, теоретичну цінність роботи та практичне значення одержаних результатів, отримані здобувачем особисто в ході дослідження.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дисертації доповідались і обговорювались на конференціях, конгресах і семінарах, а саме: Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (м. Харків, 2018 р.), Международной научной конференции «Власть и общество» (Грузія, г. Тбілісі, 2018 г.), Науково-практичній конференції з міжнародною участю «Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення» (до 95-річного ювілею з дня заснування кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету) (м. Харків, 2018 р.), III Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка і культура України в світових

глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії» (м. Київ, 2018 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика» (м. Харків, 2019 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано в 11 наукових працях, у тому числі 6 – статей у наукових фахових виданнях, із них 1 – стаття в зарубіжному виданні, 5 – тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг публікацій автора за темою дослідження – 3,70 др.арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації – 202 сторінки. Обсяг основного тексту становить 169 сторінок. Список використаних джерел включає 262 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено стан її наукової розробленості, з'ясовано зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито основні положення щодо наукової новизни, показано практичну значущість результатів дисертаційної роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади державного регулювання фізичної культури і спорту»* – визначено поняття й значення фізичної культури й спорту, розглянуто принципи та сутність державного регулювання фізичної культури й спорту, проаналізовано закономірності державного регулювання розвитком фізичної культури й спорту.

Визначено, що значення фізичної культури й спорту в сучасному світі засноване на визнанні безумовної важливості фізкультурно-спортивної діяльності для людини, держави й суспільства в цілому. Необхідність залучення всієї сукупності засобів і методів фізичної культури й спорту пояснюється нагальною потребою зміцнення здоров'я, поліпшення фізичної підготовленості й формування здорового способу життя в підростаючого покоління.

З'ясовано, що протягом останніх років у нашій країні спостерігається тенденція до зниження рівня здоров'я населення, а також залишаються високими показники його смертності, захворюваності й інвалідності.

Для розуміння сутності державного регулювання фізичною культурою й спортом велике значення має визначення основних вихідних категорій і понять, що застосовуються в цій сфері. Установлено, що найбільш широким, збірним і багатогранним у зазначеній сфері є поняття «державне регулювання фізичної культури», яке представляє собою сукупність виконавчих органів та законодавчих документів, матеріальних і духовних цінностей. До першої групи елементів відносяться виконавчі та законодавчі органи, законні та підзаконні акти, а до другої – спортивні спорудження, реманент, спеціальне устаткування й екіпірування, медичне забезпечення тощо.

Окреслено, що фізична культура й спорт – органічна частина загальнолюдської культури, її особлива самостійна сфера розвитку. Крім того,

це специфічний процес і результат людської діяльності, засіб і спосіб фізичного вдосконалення особистості. Виявлено, що система фізичного виховання в Україні має своє організаційне оформлення, якому, як виду галузевої людської діяльності, сприяє забезпечення правової регламентації на рівні органів державної влади, що перетворює галузеву діяльність у сферу державного регулювання.

Як і будь-яка інша, сфера фізичної культури й спорту потребує державно-управлінського оформлення, яке:

- надає всій системі фізичного виховання оптимального регулювання, цілеспрямованості та гарантованості;

- створює умови для розробки довготривалої програми розвитку цієї системи;

- визначає стабільність ресурсного забезпечення системи фізичного виховання в цілому й на цій основі вдосконалення форм і методів управління.

Основними напрямками державного регулювання фізичної культури й спорту є такі:

- формування здорового способу життя населення засобами фізичної культури й спорту;

- розвиток спорту вищих досягнень і підготовка спортивного резерву, удосконалення й оптимізація системи державного регулювання у сфері фізичної культури та спорту;

- створення дієвого законодавства у сфері фізичної культури та спорту;

- зміцнення її матеріально-технічної бази, поліпшення фінансування й проведення активної інвестиційної політики у цій сфері;

- удосконалення системи підготовки фахівців, поліпшення освітнього й науково-методичного забезпечення.

Реалізація функціональної діяльності держави у сфері фізичної культури й спорту зумовлена зазначеними вище напрямками та здійснюється в особливих формах, до яких слід віднести такі:

- установа загальних правил для сфери фізичної культури й спорту (нормативне регулювання);

- контроль над виконанням правових норм, що регулюють відносини в цій сфері;

- державний захист прав та інтересів учасників відносин у сфері фізичної культури й спорту, що регулюються відповідними правилами;

- координація, консультативне визначення пріоритетів у структурній і інвестиційній політиці вищезазначених відносин;

- реєстрація, ліцензування, сертифікація, державні замовлення й програми, митні тарифи й мита.

Таким чином, активізація потенціалу фізичної культури й спорту в значній мірі залежить від адекватної трансформації соціально-економічних відносин у цій сфері, підвищення рівня її державного регулювання. У комплексі вирішення завдань щодо розвитку фізичної культури й спорту забезпечується за допомогою державного регулювання, яке багато в чому залежить від типу

соціальної політики та визначених пріоритетів.

Взаємозв'язок і взаємозумовленість державних регулюючих заходів у сфері фізичної культури й спорту прямо залежать від поставлених цілей і завдань розвитку економіки й соціальної сфери в цілому. Тому система дій з розробки державної політики в зазначеній сфері повинна містити в собі вибір науково-обґрунтованих цілей розвитку, тобто визначення напрямків і пріоритетів державного втручання. Крім того, слід визначити принципи, характер і масштаби державного регулювання, від яких залежить загальний механізм державного впливу. Доведено, що він містить у собі набір форм, методів та інструментів державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту. Ефективність системи державного регулювання цієї сфери залежить від виваженої комбінації конкретних форм організації бюджетно-податкових відносин, ступеня їх уніфікованості стосовно різних економічних умов і економічних партнерів системи фізичної культури й спорту, а також доступності застосування таких форм у соціальній практиці.

Визначено, що соціальна сфера з огляду на значимість для суспільства послуг, які йому надаються, має ряд особливостей, що накладають відповідні зобов'язання на всіх суб'єктів діяльності, включаючи постачальників, споживачів, державу як основного суб'єкта соціальної політики. Держава в умовах ринкових відносин зобов'язана в силу своєї соціальної функції забезпечити якість населенню послуг, що надаються всіма суб'єктами економічної діяльності; вона покликана контролювати дотримання професійної етики й стандартів обслуговування. З'ясовано, що роль держави в координації діяльності галузей соціальної сфери зумовлена двома причинами: обов'язком фінансувати виробництво суспільних благ і необхідністю забезпечити широкий доступ населення, насамперед, соціально вразливих категорій до безкоштовних послуг, гарантованих усім членам суспільства.

Чітко виражене переважання позитивної спрямованості фізичної культури й спорту на суспільний добробут дозволяє віднести дані послуги до групи змішаних суспільних благ. Частина послуг, яка конституційно гарантована державою й підлягає бюджетному фінансуванню в межах державного замовлення та державних стандартів, доцільно відносити до чистих суспільних благ. Послуги, оплачувані за рахунок позабюджетних джерел, у тому числі за рахунок особистих засобів населення, є діяльністю з надання блага, за якого держава не бере участь у їхній оплаті.

Послуги у сфері фізичної культури й спорту відзначаються дуальною природою, яка передбачає, що, з одного боку, у них можна виділити споживче спрямування, а з другого – виробничо-інвестиційне. Потреба населення в спортивно-видовищних заходах проявляється, насамперед, у бажанні подивитися гру улюблених команд (футбольних, хокейних, баскетбольних та інших). Акцентовано, що ця пасивна участь відіграє важливу роль в організації вільного часу населення.

У другому розділі – «Оцінка механізмів державного регулювання фізичної культури й спорту» – здійснено аналіз підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту в зарубіжних країнах, охарактеризовано механізм державного регулювання фінансування фізичної культури й спорту та визначено організаційно-правовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту.

Аналітичний розгляд законодавства й державно-управлінської практики у сфері фізичної культури й спорту свідчить, що у визначенні правосуб'єктності суспільних об'єднань громадян у законодавстві застосовується метод позитивного правового стимулювання в системі державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту. Це пов'язано з тим, що громадське самоврядування фізичною культурою й спортом розбудовується на принципах сприяння та допомоги, заохочення й стимулювання роботи, підтримки з боку держави у вирішенні завдань, поставлених перед ОСО. Держава сприяє їхнім творчим ініціативним справам, вона зацікавлена у безперешкодній реалізації ними прав й обов'язків. Такий підхід відповідає конституційним вимогам і закономірностям суспільного демократичного самоврядування. Однак у ряді випадків практика дії правового механізму державного регулювання фізичної культури й спорту вказує на необхідність досягнення більшої чіткості в розмежуванні компетенції між державними органами управління й ОСО.

У системі фізичної культури й спорту склалася така ситуація, що державне фінансування збірних команд країни здійснюється через Міністерство молоді та спорту України, воно оплачує роботу тренерів та інших фахівців, участь у міжнародних змаганнях, реманент і використання спортивного устаткування. Методичне керівництво командами зосереджене в спортивних федераціях, які, у свою чергу, будучи громадськими організаціями, є незалежними й здійснюють свою діяльність відповідно до регламентів міжнародних спортивних формувань. При цьому, на відміну від Міністерства з фізичної культури й спорту України, вони першими сприймають імперативний вплив, який де-факто виявляє ОКР. Тому, як свідчать матеріали, спортивне керівництво не згідно з таким станом справ і вважає, що всі основні повноваження (як у масовому спорті, так і в спорті вищих досягнень, у тому числі у олімпійських видах спорту) повинні бути передані цьому відомству. У цьому контексті визнана виправданість зміцнення державної вертикалі в системі державного регулювання спортивним рухом. Однак воно не повинно реалізовуватися за рахунок зменшення прав ОКР і спортивних федерацій.

Нова редакція статуту, прийнятого Загальними зборами, відкриває перспективи продуктивної міжсекторної взаємодії у сфері фізичної культури й спорту. Етатичний підхід у цьому випадку допускає залучення до співробітництва всіх фахівців і дотримання інтересів суспільних об'єднань.

Аргументовано, що правова регламентація положення ОСО в Україні повинна здійснюватися в таких напрямках:

– визначення нового рівня встановлення правоздатності ОСО у сфері фізичної культури й спорту, що зумовлений наявними ринковими відносинами;

– фактичного розширення й поглиблення прав і обов'язків ОСО, їхніх органів і структурних підрозділів, а також громадян на всіх рівнях державного й суспільного управління;

– своєчасної, гнучкої, стабільної й уніфікованої комплексної правової регламентації основ формування й діяльності нових організаційних форм оздоровлення й туризму в трудових колективах, за місцем проживання й відпочинку громадян, яка доповнювалася б локальним нормотворенням;

– визначення взаємних прав, обов'язків і відповідальності органів державного регулювання, ОСО й громадян.

У цьому контексті обґрунтована необхідність забезпечення й захисту прав громадян на рівний доступ до занять фізичною культурою й спортом, створення і вдосконалення системи фізичного виховання різних груп населення, а також створення відповідних соціально-економічних умов для зміцнення матеріально-технічної бази, розширення форм занять фізичною культурою й спортом, спортивно-масових і спортивних заходів. Крім того, важливим є створення необхідних умов для розвитку фізичної культури й спорту, фізичного виховання населення, підготовки спортивного резерву й збірних команд для їхнього успішного виступу на змаганнях.

Визначена необхідність розробки чіткої програми зі збереження й зміцнення здоров'я дітей, формування в них потреби у фізичному вдосконаленні й здоровому способі життя, а також розвитку системи дитячо-юнацького спорту, включаючи організацію спортивно-оздоровчих таборів, медичне й матеріально-технічне забезпечення.

Керівникам державних і громадських організацій, усім суб'єктам управління при виконанні своїх професійних обов'язків необхідно створювати умови для ефективного використання можливостей фізичної культури й спорту в інтересах всебічного фізичного й духовного розвитку особистості, зміцнення здоров'я, профілактики захворювань і девіантної поведінки молоді, адаптації її до умов сучасного життя, формування в неї потреб щодо регулярного заняття фізичною культурою й спортом, залучення до здорового способу життя. Специфічність діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху зумовила розгляд питань ефективності їх роботи. У цьому контексті запропоновано використовувати таке визначення ефективності як категорії, що характеризує якісні й кількісні показники діяльності, відповідність цих показників установленим критеріям результативності, цілям і завданням, сформульованим у програмах розвитку або в поточних планах суб'єктів господарювання спортивно-фізкультурного профілю. Вона перебуває в прямій залежності від зовнішніх і внутрішніх факторів, що впливають на ступінь досягнення зазначених результатів. До таких факторів, що впливають на успішність спорту вищих досягнень віднесено: особистий потенціал кожного члена команди; потенціал тренерських кадрів; затребуваність цього потенціалу; державні стимули, покликані забезпечувати досягнення спортивних результатів; адекватна система державного регулювання і відповідне фінансове забезпечення у сфері фізичної культури й спорту.

У третьому розділі – «Удосконалення механізмів державного регулювання фізичної культури й спорту» – окреслено механізми активізації державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні, обґрунтовано стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту, а також напрямки вдосконалення та розвитку системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту.

Визначено, що вдосконалення організаційно-управлінської моделі повинно бути засноване на диверсифікації управлінських повноважень як у рамках державної вертикалі (держава – регіон – муніципалітет), так і в напрямку секторальної структури економіки (суб'єктів економічної діяльності), що представлена громадським і недержавним комерційним сектором. Доведено, що суттєве значення має відновлення владної вертикалі, оскільки її наявність дозволить повернути цілісність системі державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту в Україні. Акцентовано, що в рамках реформ необхідним є посилення державного регулювання з одночасним розширенням прав і обов'язків керівників його органів.

Щодо залучення громадських структур, то визнана важливість забезпечення відсутності дублювання функцій з державною системою управління у сфері фізичної культури й спорту. Уточнено, що зусилля громадського сектору в цій сфері повинні бути спрямовані на підвищення ефективності використання ресурсів, що спрямовуються на розвиток фізичної культури й спорту.

Визначено, що, окрім вдосконалення організаційно-управлінської структури, важливою умовою досягнення поставлених соціально-економічних цілей є розвиток системи фінансового забезпечення сфери фізичної культури й спорту на основі раціоналізації використання фінансових ресурсів всіх рівнів державної бюджетної системи, а також диверсифікації джерел фінансування з виділенням пріоритетних джерел для різних цільових груп фізкультурно-спортивної діяльності.

Аргументовано, що держава повинна забезпечувати задоволення потреб громадян у суспільних благах (у таких галузях, як освіта, охорона здоров'я, культура, фізична культура тощо) на рівні соціальної достатності. Головним показником масштабів суспільного сектора у цьому випадку є питома вага державних витрат на ту чи іншу галузь у валовому внутрішньому продукті країни. Визнано, що масштаб, форми й цільові установки державного регулювання галузей соціальної сфери залежать, насамперед, від тих чи інших стратегічних пріоритетів.

Для більш чіткого розуміння державних пріоритетів у частині фінансового забезпечення фізичної культури й спорту визначено динаміку, структуру й обсяг видатків державного бюджету за основними цільовими напрямками фінансування фізкультурно-спортивної діяльності. Дослідження пропорцій і структури витрат державного бюджету у 2018 р., головним розпорядником яких є Міністерство молоді та спорту України, показує, що найбільшу питому вагу (62,54%) у загальному обсязі асигнувань,

займають відомчі видатки («Охорона здоров'я і спорт», «Спорт і фізична культура»). У свою чергу, головними статтями відомчих видатків є такі (табл.):

– Підготовка та подання документів і матеріалів, передбачених процедурою прийняття кандидатур Олімпійської хартії (для участі у спортивних змаганнях) – 48,61%;

– Проведення спортивних заходів (включаючи призові виплати) – 25,64%.

Таблиця

Структура витрат державного бюджету в розділі «Охорона здоров'я та спорт» підрозділу «Спорт і фізична культура»

№ з/п	Найменування витрат	Сума, млн. грн.	Питома вага
1	Участь збірних команд у спортивних заходах за кордоном	324	4,43%
2	Зарплата спортсменам і тренерам збірних команд, а також виплата стипендій Президента України членам олімпійської збірної	850	11,61%
3	Проведення спортивних заходів (включаючи призові виплати)	1 877	25,64%
4	Державна цільова програма з національно-патріотичного виховання громадян	1	0,01%
5	Державна цільова програма «Комплексні заходи протидії зловживанню наркотиками та їх незаконному обігу»	21	0,29%
6	Підготовка та подання документів і матеріалів, передбачених процедурою прийняття кандидатур Олімпійської хартії для участі в спортивних змаганнях	3 559	48,61%

Таким чином, важливим завданням у межах забезпечення розвитку системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту є вдосконалення системи її фінансування. Це вдосконалення має бути орієнтоване, з одного боку, на підвищення загального рівня фінансового забезпечення зазначеної сфери, а з другого – на зниження навантаження на державний бюджет. Подібне вдосконалення фінансового механізму державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту повинно ґрунтуватися на основі диверсифікації джерел фінансування та збільшення частки позабюджетних коштів.

У результаті проведення системного дослідження державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту в сучасній Україні було визначено, що воно має бути спрямоване на вирішення таких основних проблем її функціонування:

– втрата системного регулювання як цілісною системою;

- відсутність ефективних механізмів фінансування;
- недостатньо чітка побудова системи пріоритетів;
- правова система взаємовідносин між державою, приватним і громадським секторами, що знаходиться на стадії свого становлення.

Сьогодні на офіційному рівні визнається, що механізми державного регулювання реалізації політики у сфері фізичної культури й спорту не забезпечили отримання очікуваних результатів. Тому з метою подолання існуючих негативних тенденцій у сфері фізичної культури й спорту в умовах реформування бюджетного процесу в Україні в якості інструменту її соціальної політики необхідно використовувати програмно-цільовий метод. Доведено, що він є сукупністю намічених до планомірного проведення заходів – узгоджених за змістом, скоординованих у просторі й часі, забезпечених ресурсами та спрямованих на вдосконалення системи державного регулювання фізичної культури й спорту на етапі становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки України.

У цьому контексті акцентовано, що ключову роль повинні зіграти антиінерційний потенціал програмно-цільового методу, а також його здатність мобілізувати ресурси на вирішення тих проблем, які ще не увійшли в структуру інтересів сформованих ланок економічних і господарських відносин у сфері фізичної культури й спорту, а тому не можуть бути вирішені в межах їхнього традиційного функціонування. Обґрунтовано, що на сьогодні найбільш важливим фактором розвитку сфери фізичної культури й спорту, з точки зору власного розвитку, а також досягнення глобальних соціально-економічних цілей, є підтримка «масового спорту». Протягом більш ніж 15 років, «масовий спорт» (як неприбутковий) знаходиться за межами економічних інтересів суб'єктів національної економічної системи. Зважаючи на це, визначні стратегічні напрями вдосконалення системи державного регулювання фізичною культурою й спортом в Україні, які передбачають підтримку «масового спорту» і є важливим кроком до забезпечення розвитку фізкультурно-спортивної галузі на етапі становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки в Україні.

Разом з тим, необхідний більш детальний аналіз проблем щодо реалізації державного регулювання фізичною культурою й спортом в Україні. Це пов'язано з тим, що напрями його вдосконалення повинні бути безпосередньо пов'язані з реальними процесами розвитку фізичної культури й спорту в різних громадських і державних інститутах (соціальній сфері, регіонах країни, галузях господарства, міжнародних відносинах тощо). Успіх реалізації та досягнення поставлених цілей багато в чому залежить від вдосконалення загальних інституційних умов функціонування, фінансування та законодавчого забезпечення державного регулювання фізичної культури й спорту, а також від використання сучасних управлінських технологій та інструментів державної політики.

Аргументовано, що важливим фактором ефективного функціонування сфери фізичної культури й спорту є її відповідність таким загальносистемним принципам, як цілісність, комплексність, ієрархічність, синергетичність, емерджентність, структурованість, збалансованість централізованого та

децентралізованого регулювання, а також принципам науковості, цілеспрямованості, єдності функціонування та розвитку, альтернативності.

Крім того, визначено можливість використання в якості інструментів аналізу і побудови нової системи державного регулювання фізичної культури й спорту, зокрема концепції Balanced Scorecard (або Performance Scorecard), що перекладається на українську мову як «система збалансованих показників». Використання цих концептуальних основ системи збалансованих показників дозволить оптимізувати державне регулювання та фінансування фізичної культури й спорту в Україні. Відповідно до принципів концепції «системи збалансованих показників» функції системи державного регулювання фізичної культури й спорту повинні бути розподілені між її конкретними елементами, при цьому склад функцій, закріплених за кожним елементом, має бути чітко визначений, обмежений і спрямований на досягнення локальних цілей. Самі елементи системи при цьому повинні бути чітко зафіксовані та пов'язані між собою, виходячи з того, що тільки їх ефективна взаємодія дозволяє реалізувати весь склад функцій системи і, таким чином, забезпечити досягнення її загальної стратегічної мети. Важливим завданням у рамках даної концепції визнано побудову карти цілей розвитку, у взаємозв'язку з ресурсами їх досягнення, а також внутрішніми бізнес-процесами.

Конкретизовано, що необхідною умовою досягнення цілей вищого рівня – оптимізації витрат державного бюджету (на основі зниження навантаження на бюджет і стимулювання додаткових бюджетних надходжень), є ефективна діяльність у сфері державного регулювання фізичної культури й спорту, а також ефективність застосування фінансового забезпечення.

Окреслено, що важливим напрямом розвитку фізичної культури й спорту в Україні в умовах становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки є вдосконалення організаційно-управлінської моделі, що заснована на оптимальному поєднанні централізованого та децентралізованого управління. Раціональна бюджетна політика передбачає визначення оптимальних у даних конкретних обставинах заходів централізації і децентралізації державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту, а також використання бюджетних коштів. Специфіка міжбюджетних відносин при цьому повинна бути законодавчо закріплена та визначати їх розвиток як по вертикалі, так і по горизонталі. У цьому контексті визнано, що важливим фактором є чітке розмежування управлінських повноважень і зон відповідальності між державними органами виконавчої влади та іншими інституціями, які беруть участь у державному регулюванні фізичної культури й спорту, але при цьому не включені в ієрархічну систему державної влади.

ВИСНОВКИ

У дослідженні запропоновано розв'язання актуального для науки державного управління прикладного завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та розробки практичних рекомендацій з удосконалення механізмів державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні.

Отримані в процесі дослідження результати підтверджують загальну методологію, покладену в його основу, а реалізована мета і завдання дослідження дають можливість дійти в дисертації таких висновків:

1. Проаналізовано принципи та сутність державного регулювання фізичної культури й спорту. Надано теоретичне обґрунтування й висунуті положення про віднесення послуг фізичної культури й спорту до групи змішаних суспільних благ і аргументована необхідність їх бюджетного фінансування. Розкрита роль державного регулювання фізичної культури й спорту як складової частини сфери послуг, що передбачає комплексне визначення та вирішення соціально-демографічних, соціально-політичних і соціально-економічних завдань розвитку суспільства в цілому та фізичного й емоційного вдосконалення кожного громадянина зокрема.

2. Дослідження особливостей формування підходів до державного регулювання розвитку сфери фізичної культури й спорту в зарубіжних країнах дало змогу встановити, що, незважаючи на деякі національні особливості такого розвитку, форми залучення держави у цю сферу не відрізняються широким різноманіттям. Вона залежать, насамперед, від тих цілей, які ставлять перед спортом держава й суспільство. З'ясовано, що на сучасному етапі серед форм залучення держави у спорт основними є: прийняття правових актів у сфері спорту на державному й регіональному рівнях; участь держави, регіональних і місцевих органів влади в розвитку спорту, зокрема, в його фінансуванні, що охоплює підготовку спортсменів високого класу й спортивного резерву, будівництво спортивних споруджень тощо. Визначено, що розвиток спорту вищих досягнень – прерогатива національних державних або національних суспільних спортивних структур. Розвиток масового спорту – функція держави, яка реалізує дане завдання через регіональні й місцеві органи влади, спортивні організації й установи відповідного рівня. Розвиток професійного спорту здійснюється приватними комерційними структурами, які створюються, як правило, у межах окремих видів спорту. Держава надає істотну фінансову допомогу сфері спорту майже у всіх країнах незалежно від характеру відносин між державою й спортивним рухом.

3. Оцінено фінансовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту в сучасній Україні, у результаті чого визначено, що основними проблемами її функціонування є: втрата регулювання як цілісною системою; відсутність сучасного фінансового механізму державного регулювання через недостатньо чітку побудову системи пріоритетів; правова система взаємин, що перебуває на стадії свого становлення, між державою, приватним і суспільним секторами. На цій підставі визнано, що важливим напрямком удосконалення фінансового механізму є впровадження нових елементів у практику конкурсного розподілу фінансових ресурсів з бюджетів різних рівнів для розвитку фізичної культури й спорту.

4. Здійснено системний аналіз організаційно-правового механізму державного регулювання фізичної культури й спорту. Запропоновано комплекс заходів із розвитку та вдосконалення організаційно-правового механізму

державного регулювання діяльності суб'єктів фізкультурно-спортивного руху з метою підвищення якості послуг, які надаються населенню, і забезпечення розвитку спорту вищих досягнень.

5. Окреслено механізми активізації державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні. Визначено методичні засади формування законодавчої, нормативно-правової бази в цій сфері та принципів реалізації державного регулювання фізкультурно-оздоровчої діяльності, що забезпечують активізацію державного регулювання фізичної культури і спорту в Україні на основі використання, зокрема, принципів *Balanced Scorecard* (системи збалансованих показників) для цілей аналізу й побудови нової системи регулювання фізичної культури й спорту в Україні. Використання концептуальних основ системи збалансованих показників дозволить оптимізувати систему державного регулювання й фінансування фізичної культури й спорту.

6. Обґрунтовано та на основі проведеного структурно-функціонального аналізу розроблено стратегічні засади реформування сфери фізичної культури й спорту. У межах цих засад сформульовані основні методологічні принципи підвищення державного регулювання фізичної культури й спорту як цілісної системи. Запропоновано комплекс нормативно-правових регуляторів діяльності суб'єктів господарювання в даній сфері послуг, що враховують сучасні напрямки лібералізації економіки й соціальної сфери, основні положення яких передбачають необхідність розширення взаємодії різних суб'єктів фізкультурно-спортивної діяльності (комерційних і некомерційних) з одночасним посиленням державного регулювання діяльності з метою підвищення якості фізкультурно-спортивних послуг населенню й розвитку спорту вищих досягнень, розширення прав і відповідальності всіх суб'єктів; фізкультурно-спортивного руху за кінцеві результати діяльності.

7. Визначені напрями вдосконалення та розвитку системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту в Україні, які передбачають упровадження окресленої системи збалансованих показників, що дозволить оптимізувати функціонування як системи державного регулювання, так і фінансування фізичної культури й спорту. Відповідно до методичних основ, які становлять підґрунтя концепції «системи збалансованих показників», визнано, що функції системи регулювання фізичною культурою й спортом повинні бути розподілені між її конкретними елементами, при цьому склад функцій, закріплених за кожним елементом, повинен бути точно визначений, обмежений і спрямований на досягнення локальних цілей.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Шевчук О.Р. Правовий механізм державного регулювання фізичної культури й спорту. *Вісник Національного університету цивільного захисту*

України. 2018. Вип. 2 (9). С. 189-195. (включено до міжнар. бази *RePec* та до міжнар. наукометричних баз даних *Index Copernicus International, Open Aire*).

2. Шевчук О.Р. Теоретичні основи державного регулювання фізичною культурою і спортом в Україні. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2019. Вип. 10. С. 132-135.

3. Шевчук О.Р. Соціально-орієнтовані напрями державного регулювання як фактор оптимізації розвитку фізичної культури і спорту. *Вчені записки Таврійського Національного університету ім. В.І. Вернадського: Серія Державне управління*. 2019. Т.30(69). № 1. С. 113-116.

4. Шевчук О.Р. Модернізації державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2019. Вип. 1 (10). С. 233-240. (включено до міжнар. бази *RePec* та до міжнар. наукометричних баз даних *Index Copernicus International, Open Aire*).

5. Шевчук О.Р. Державне регулювання розвитку фізичної культури молоді України. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування : елек. фах. видан.*, 2019. № 1. URL: http://el-zbirn-du.at.ua/2018_2/6.pdf.

6. Шевчук О.Р. Основы муниципального управления развитием физической культуры. *East Journal of Security Studies*. 2018. № 3. С. 21-27. URL: <http://nuczu.edu.ua/ukr/nauka/zbirky-naukovykh-prats/east-journal-of-security-studies>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

7. Шевчук О.Р. Визначення правового механізму державного регулювання фізичної культури і спорту в Україні. *Економіка і культура України в світових глобалізаційних процесах: позиціонування і реалії*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. Конф. 21–22.03.2018 р. м. Київ. С. 132-135.

8. Шевчук О.Р. Сучасні реалії державного управління фізкультурно-спортивною діяльністю. *Громадське здоров'я в Україні: проблеми та способи їх вирішення* : матеріали Наук.-практ. конф. міжнародною участю (до 95-річного ювілею з дня заснування кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Харківського національного медичного університету). 24.10.2018 р. м. Харків. С. 114-116.

9. Шевчук О.Р. Державне регулювання в сфері фізичної культури й спорту як складова державної соціально-економічної політики. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика* : матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет- конф. 19–20.04.2018 р. м. Харків. С. 165-166.

10. Шевчук О.Р. Проблемні питання державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні. *Державне управління у сфері цивільного захисту: наука, освіта, практика* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 17–18.05.2019 р. м. Харків. С. 60-62.

11. Шевчук О.Р. Развитие физической культуры и спорта в Украине.

Власть и общество – 2018: материалы XII Междунар. науч. конф. опубликованные в рамках Научного журнала «Власть и общество (история, теория, практика)» № 4 (48) (ноябрь 2018 г.). г. Тбилиси, Грузия, С. 134-135.

АНОТАЦІЯ

Шевчук О. Р. Механізми державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. – Національний університет цивільного захисту України, Харків, 2019.

Дисертаційну роботу присвячено вирішенню актуального для науки державного управління завдання щодо обґрунтування теоретичних засад та розробки практичних рекомендацій з удосконалення механізмів державного регулювання фізичною культурою й спортом в Україні. Проаналізовано принципи та сутність державного регулювання фізичної культури й спорту, досліджено особливості формування підходів до державного регулювання розвитку фізичної культури й спорту в зарубіжних країнах, оцінено фінансовий механізм державного регулювання фінансування фізичної культури й спорту.

Здійснено аналіз організаційно-правового механізму державного регулювання фізичної культури й спорту, а також окреслено механізми активізації державного регулювання фізичної культури й спорту в Україні. Здійснено обґрунтування та розроблено стратегічні засади реформування сфери фізичної культури і спорту з метою удосконалення й розвитку системи державного регулювання у сфері фізичної культури й спорту.

Ключові слова: державне регулювання фізичної культури й спорту, механізми державного регулювання, фінансовий механізм державного регулювання, організаційно-правовий механізм державного регулювання, місцеве самоврядування, спортивні організації.

ANNOTATION

Shevchuk O. P. Mechanisms of public regulation of physical training and sport in Ukraine. – As the manuscript.

Thesis for the scientific degree of a candidate of science in public administration, speciality 25.00.02 – mechanisms of public administration. – National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv, 2019.

The thesis is devoted to solving the pressing problem of the public administration science concerning the substantiation of the theoretical foundations and the development of the practical recommendations for improving the mechanisms of public regulation of physical training and sport in Ukraine.

In the research, the principles and essence of public regulation of physical training and sport have been analysed, the approaches to public regulation of the physical training and sport development in foreign countries have been investigated, the financial mechanism of public regulation of the physical training and sport

financing has been estimated.

In addition, the analysis of the organizational and legal mechanism of public regulation of physical training and sport has been carried out, the mechanisms of activation of public regulation of physical training and sports in Ukraine have been outlined. The substantiation and strategic framework for the reform of the physical training and sport sphere has been developed in order to improve and optimize the public regulation system in the field of physical training and sports.

The methodological basis of the research is the modern theoretical developments of domestic and foreign scientists on the problems of public regulation of physical training and sport in Ukraine, which disclose the interconnection and unity of theory and practice, content and form, general, specific and individual.

The information and empirical basis of the study includes the Constitution of Ukraine, laws and other normative and legal acts of Ukraine, monographs on the issue under study, publications in the scientific periodicals, mainly professional, materials of the official sites of the executive and legislative bodies of Ukraine and leading countries of the world, local self-government bodies, non-governmental organizations, reference and statistical materials.

Key words: public regulation of physical culture and sport, mechanisms of public regulation, financial mechanism of public regulation, organizational and legal mechanism of public regulation, local self-government, sports organizations.

АННОТАЦИЯ

Шевчук А. Р. Механизмы государственного регулирования физической культуры и спорта в Украине. – Рукопись.

Диссертация на получение научной степени кандидата наук по государственному управлению по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. – Национальный университет гражданской защиты Украины, Харьков, 2019.

Диссертационная работа посвящена решению актуального для науки государственного управления задания относительно обоснования теоретических принципов и разработки практических рекомендаций по усовершенствованию механизмов государственного регулирования физической культурой и спорта в Украине.

Определена значимость государственного регулирования физической культуры и спорта для достижения целей социальной политики, что сформулировано в целой серии программных документов государственного уровня, которые признают потенциал отрасли наименее расходным и наиболее эффективным средством морального и физического развития общества. Обоснованно, что экономический блок общей концепции развития отрасли до сих пор четко не сформулирован. Это усложняет эффективное функционирование каждого из элементов системы. В таких условиях научное обоснование экономических и правовых механизмов развития государственного регулирования физической культуры и спорта, исследования

классических трудов по теории государственного регулирования развития общественных отношений в целом и физической культуры и спорта в частности является чрезвычайно актуальным. Серьезного анализа требует система государственного регулирования деятельности субъектов физкультурно-спортивного движения и, как следствие, обоснования новой структуры органов и механизмов государственного регулирования отрасли с учетом роли общественных организаций в управлении украинским спортом.

Проанализированы принципы и сущность государственного регулирования физической культуры и спорта, исследованы особенности формирования подходов к государственному регулированию развития физической культуры и спорта в зарубежных странах, а также оценен финансовый механизм государственного регулирования финансирования физической культуры и спорта.

Осуществлен анализ организационно-правового механизма государственного регулирования физической культуры и спорта, и очерчены механизмы активизации государственного регулирования физической культуры и спорта в Украине. Осуществлено обоснование и разработаны стратегические принципы реформирования сферы физической культуры и спорта с целью усовершенствования и развития системы государственного регулирования в сфере физической культуры и спорта.

Разработан комплекс предложений по усовершенствованию организационно-правового механизма государственного регулирования деятельности субъектов физкультурно-спортивного движения с целью повышения качества предоставляемых услуг населению и развития спорта высших достижений. Очерчены методические основы по формированию законодательной, нормативно-правовой базы и принципов реализации государственного регулирования физкультурно-оздоровительной деятельности в Украине, что формируют активизацию государственного регулирования в этой сфере на основе использования принципов *Balanced Scorecard* (системы сбалансированных показателей) для целей анализа и построения новой системы регулирования физической культуры и спорта в Украине.

Обоснованы дефиниции «государственное регулирование в сфере физической культуры и спорта»; структурирован понятийный аппарат и система базовых критериев классификации субъектов физкультурно-спортивной деятельности, что позволяет систематизировать их многообразие; использование в качестве опорного понятия и определения эффективности физической культуры и спорта как оценочной категории в социальной сфере государства.

Ключевые слова: государственное регулирование физической культуры и спорта, механизмы государственного регулирования, финансовый механизм государственного регулирования, организационно-правовой механизм государственного регулирования, местное самоуправление, спортивные организации.

Відповідальний за випуск *Домбровська Світлана Миколаївна*

Підписано до друку 23.08.2019 р.

Формат 60x84/16. Обл.-вид. арк. 2,5.

Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим. Замовлення № 624

Віддруковано з оригінал-макета в друкарні

ФОП Дуюнова Т. В. 61023, м. Харків, вул. Весніна, 12,

тел. (057) 717 28 80.

E-mail promart_order@ukr.net